

Briuselis, 2025 m. lapkričio 13 d.
(OR. en)

15410/25

CULT 128	EMPL 514
AUDIO 111	GENDER 200
CULT HERIT 25	DIGIT 240
EDUC 445	TOUR 23
JEUN 236	MI 907
COMPET 1161	ENV 1222
SAN 743	PROCIV 148
DISINFO 100	RECH 501
RELEX 1475	NDICI 10
FREMP 333	FIN 1352
AG 181	

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo: Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo
direktorė Martine DEPREZ

kam: Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET

Komisijos dok. Nr.: COM(2025) 785 final

Dalykas: KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI,
TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI
Europos kultūros politikos kelrodis

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 785 final.

Priedama: COM(2025) 785 final

Briuselis, 2025 11 12
COM(2025) 785 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europos kultūros politikos kelrodis

{SWD(2025) 785 final}

Europos kultūros politikos kelrodis

1. Įvadas

Europa yra gyvybingas kultūros įvairovės regionas, kurį garsina kalbos, kultūros paveldas, meninė raiška ir kūrybinės inovacijos. Europa turi daugiau kultūrinės, gamtinės ir įvairialypės reikšmės UNESCO pasaulio paveldo vietų nei bet kuris kitas pasaulio regionas. Čia klesti kalbų įvairovė – daugiau kaip 24 oficialiosios ES kalbos ir daugiau kaip 60 regioninių ar mažumų kalbų. Turtinga Europos kultūra yra jos bendros istorijos ir atminties liudijimas ir veiksnys, formuojantis žemyno ateitį, skatinantis Europos bendrystės jausmą ir stiprinantis Europos vertybes, kaip patvirtina 87 proc. piliečių, kurie mano, kad kultūra ir kultūros paveldas labai padeda stiprinti jų europietišką tapatybę¹.

Europoje kultūrų įvairovė vertinama, saugoma ir nuolat atrandama iš naujo. Ji suteikia gerą pagrindą menininkams ir kultūros specialistams kurti, diegti inovacijas ir plėsti ribas. Europos kultūros palikimas ir gyvybingumas skatina bendruomenių ir kartų mainus, dialogą ir tarpusavio supratimą.

Kultūrinė veikla ir turtingo Europos kultūros paveldo pažinimas yra gyvybiškai svarbūs mūsų europietiškam gyvenimo būdui. Iš turimų duomenų matyti, kad visuomenės, kuriose aktyviau dalyvaujama kultūriniame gyvenime, yra atviresnės, tolerantiškesnės, demokratiškesnės bei ekonomiškai tvirtesnės² ir kad aktyvus dalyvavimas kultūros gyvenime yra veiksmingas kovojant su neapykanta³. Taip pat nustatyta, jog dalyvavimas kultūrinėje veikloje didina tikimybę, kad žmonės balsuos, savanoriaus ir dalyvaus bendruomenės veikloje⁴. Tai prisideda prie socialinės ir teritorinės sanglaudos ir atsparumo, taip pat prie geresnės sveikatos ir gerovės. 87 proc. europiečių sutinka, kad dalyvavimas kultūrinėje veikloje arba meno renginiuose didina jų emocinę ar fizinę gerovę.

Be to, Europos kultūros ir kūrybos sektoriai ir industrijos labai padeda skatinti inovacijas ir konkurencingumą, kurti darbo vietas, populiarinti tvarų turizmą ir didinti mūsų regionų ir miestų patrauklumą. Per 2 mln. ES kultūros ir kūrybinių industrijų įmonių visoje Europoje sukuria apie 199 mlrd. EUR pridėtinės vertės, jose dirba 7,9 mln. žmonių⁵.

Tarptautiniu mastu dinamiškas Europos kultūrinis kraštovaizdis yra švelniosios galios šaltinis ir reputaciją stiprinantis veiksnys. Jis sudaro palankesnes sąlygas kurti abipusiškai naudingas tarptautinės partnerystės iniciatyvas, padeda stiprinti angažuotumą pasaulio mastu ir remti ES plėtros procesą.

Tačiau, kultūros strateginė reikšmė Europai dar nėra iki galo įvertinta. Sparčių ir sudėtingų pokyčių, geopolitinės įtampos, užsienio vykdomo manipuliavimo informacija ir kišimosi, antidemokratiniai judėjimai, klimato krizės, technologinių pokyčių ir skaitmeninės pertvarkos amžiuje Europa turi pripažinti kultūros potencialą ir jį išnaudoti šioms neatidėliotinoms problemoms spręsti.

Kultūros ir kūrybos sektoriai ir industrijos susiduria su specifiniais iššūkiais, įskaitant grėsmes meninei laisvei, mažų garantijų darbo sąlygas, nelygybę kultūros prieinamumo srityje,

¹ [Europeans' attitudes towards culture, 2025 m. gegužės mėn. „Eurobarometro“ apklausa.](#)

² Išplėstinį faktų rinkinį galima rasti tyrime [Culture and democracy, the evidence, ES leidinių biuras.](#)

³ Ten pat.

⁴ Ten pat.

⁵ 2024 m. duomenys. Šaltinis: [Culture statistics - cultural employment, Statistics Explained, Eurostatas.](#)

didėjančią pasaulinę konkurenciją ir su dirbtiniu intelektu susijusius intelektinės nuosavybės teisių klausimus. Naujos technologijos šiems sektoriams suteikia galimybę toliau plėtoti savo kūrybinę veiklą ir inovacijų potencialą, taip pat didinti kultūros prieinamumą ir skatinti auditorijos dalyvavimą.

Nepaisant to, kad pastaraisiais metais įgyvendinant Europos kultūros darbotvarkes⁶ ir darbo planus kultūros srityje⁷ padaryta didelė pažanga, ES vis dar neturi perspektyvios strateginės programos, pagal kurią būtų nuosekliai užtikrinamas ir didinamas kultūros vaidmuo formuojant politiką. Todėl Pirmininkė U. von der Leyen politinėse gairėse „Europos pasirinkimas“ pirmiausia pabrėžė Europos kultūros įvairovės ir paveldo svarbą Europos ateičiai. Europos Vadovų Tarybos strateginėje darbotvarkėje⁸ taip pat pripažinta, kad reikia skatinti kultūros įvairovę ir paveldą, o Europos Parlamentas⁹, Taryba¹⁰ ir suinteresuotieji subjektai pabrėžė ES kultūros strateginės programos svarbą.

Reaguodama į šiuos raginimus, Komisija pristato **Europos kultūros politikos kelrodį, kuriame nustatoma vizija ir įvardijamos pavyzdinės iniciatyvos**. Pripažįstant, kad kultūra gali padėti skatinti vienybę, prie Kelrodžio taip pat pridedamas **bendros deklaracijos projektas, dėl kurio turi susitarti Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija**. Kad ES klestėtų, kultūra turi būti jos politinės vizijos ir socialinės bei ekonominės strategijos pagrindas. Kultūros politikos kelrodis taip pat bus strateginis kultūros elementas 2028–2034 m. daugiamečiame finansiniame projekte (DFP)¹¹.

2. Vizija „Europa kultūrai, kultūra Europai“

Kultūros politikos kelrodžio tikslas – kuo geriau išnaudoti kultūros potencialą asmenų, visuomenės bei teritorijų naudai ir užtikrinti, kad kultūra būtų esminis elementas, padedantis siekti Europos vienybės, įvairovės ir kompetencijos. Jis grindžiamas **strategine vizija**, kad Europa gina kultūrą, o kultūra siejama su Europa.

„Europa kultūrai“. Turtingas Europos kultūrinis kraštovaizdis yra neatsiejamas nuo Sąjungos tapatybės ir raidos. Kiekvienas turi teisę kurti ir dalyvauti kultūriniame gyvenime, naudotis pagrindine meninės raiškos laisve, laisvai dalyvauti kuriant kultūrą ir ja mėgautis. Kultūros politikos kelrodžio tikslas – integruoti kultūrą kaip esminį aspektą į visas atitinkamas strategijas bei politiką ir į atitinkamas jų finansavimo priemones. Taip pripažįstama savaiminė, visuomeninė, pilietinė ir ekonominė kultūros vertė ir jos, kaip vienos iš pagrindinių viešųjų gėrybių, funkcija. Įgyvendinant specialiai pritaikytą politiką ir investicijas, Kultūros politikos kelrodis padės kultūros sektoriams klestėti, diegti inovacijas ir konkuruoti pasaulio mastu. Nors Kultūros politikos kelrodis parengtas taip, kad būtų universalus, jame pripažįstamos bei vertinamos ir atskirų kultūros sektorių ypatybės.

„Kultūra Europai“. Pasinaudodama didžiule Europos kultūros įvairove, kultūros paveldu ir kūrybiškumu, ES ugdys demokratinį atsparumą, stiprins socialinę, ekonominę ir teritorinę sanglaudą, didins žmonių gerovę ir skatins Europos konkurencingumą ir inovacijų potencialą. Kultūros politikos kelrodžio tikslas – pristatyti ir išskelti kultūrą kaip Europos istorijos ir bendrų

⁶ Naujausia pateikta [Komisijos komunikate „Nauja Europos kultūros darbotvarkė“ \(COM/2018/267\)](#).

⁷ Naujausias pateiktas [Tarybos išvadose dėl 2023–2026 m. darbo plano kultūros srityje \(2022/C 466/01\)](#).

⁸ [2024–2029 m. strateginė darbotvarkė](#).

⁹ 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Naujosios Europos kultūros darbotvarkės ir ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategijos įgyvendinimo (2022/2047(INI)).

¹⁰ Žr. 7 išnašą.

¹¹ 2025 m. liepos 16 d. pateiktu Europos Komisijos pasiūlymu dėl 2028–2034 m. daugiamečio finansinės programos sudaromos sąlygos ES finansavimą kultūrai teikti pagal kelias priemones ([EUR-Lex - 52025DC0570R\(01\) - LT - EUR-Lex](#)).

vertybių išraišką, o kartu – kaip labai svarbią visuomenės atsparumo didinimo priemonę. Įgyvendinama savo kultūros politiką, ES gali stiprinti savo, kaip kultūros ir kūrybiškumo lyderės pasaulyje, vaidmenį, grindžiamą tarpusavio supratimu ir veiksmais, kurie remiasi ES vertybėmis.

Laikantis šios vizijos, Kultūros politikos kelrodis padės ES politiką orientuoti į **keturias pagrindines kryptis**, remiantis horizontaliaisiais veiksmais investicijoms į Europos kultūrą sutelkti:

- 1) **Europos vertybes puoselėjanti ir kultūrinės teises stiprinanti ES;**
- 2) **menininkus bei kultūros specialistus įgalinanti ir žmones remianti ES;**
- 3) ES, kuri remiasi kultūra ir kultūros paveldu, kad taptų **konkurencingesnė, atsparesnė ir darnesnė;**
- 4) **tarptautinius kultūrinius ryšius ir partnerystę palaikanti ES.**

Siekiant įgyvendinti Kultūros politikos kelrodį, ES bus būtinas aiškesnis politinis įsipareigojimas ir naujos politikos priemonės. Todėl Komisija:

- pasiūlys **bendrą Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstitucinę deklaraciją** „Europa kultūrai, kultūra Europai“, kurioje būtų išdėstyta ir dar kartą patvirtintas politinis įsipareigojimas laikytis pagrindinių Europos kultūros politikos principų;
- periodiškai skelbs **ES kultūros būklės ataskaitą**, kurioje bus pateikiama įžvalgų apie Europos kultūrinį kraštovaizdį ir įvertinama pažanga, padaryta plėtojant kultūros ir kūrybos ekosistemą, be kita ko, ypatingas dėmesys bus skiriamas meninei laisvei;
- užmegs **ES struktūrinį dialogą** su kultūros ir kūrybos suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų galima aptarti Kultūros būklės ataskaitą ir pažangą įgyvendinant pagrindines Kultūros politikos kelrodžio kryptis. Šis dialogas bus mainų, bendros kūrybos ir politikos derinimo platforma;
- siekdama prisidėti prie Kultūros būklės ataskaitos rengimo, įsteigs **ES kultūros duomenų centrą**, kuris rinks ir analizuos kultūrinius duomenis ir informaciją, stebės tendencijas bei pokyčius ir telks geriausios praktikos pavyzdžius¹². Komisija taip pat bendradarbiaus su ES valstybėmis narėmis ir jų statistikos tarnybomis, taip pat su atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis, kad būtų toliau tobulinama ES kultūros statistika ir remiamas įrodymais grindžiamas politikos formavimas.

3. Europos vertybes puoselėjanti ir kultūrinės teises stiprinanti ES

Demokratija, laisvė, įvairovė ir lygybė yra vienos kitas stiprinančios vertybės, o bendra atsakomybė už jų puoselėjimą tenka ES ir jos valstybėms narėms. Laisvė kurti ir dalyvauti kultūriniame gyvenime be kliūčių įtvirtinta Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos¹³ 27 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos¹⁴ 13 straipsnyje. Šios teisės yra labai svarbios siekiant padėti asmenims ir bendruomenėms laisvai reikšti savo nuomonę, dalyvauti dialoge, švęsti kultūrų įvairovę, skatinti meną, išsaugoti kultūros paveldą ir įsivaizduoti ateitį. Jos yra pagrindiniai Kultūros politikos kelrodžio principai.

3.1. Meninės laisvės apsauga

¹² Duomenų apie audiovizualinį sektorių šaltinis ir toliau bus Europos audiovizualinė observatorija bei Komisijos rengiama Europos žiniasklaidos perspektyvų ataskaita.

¹³ [Visuotinė žmogaus teisių deklaracija | Jungtinės Tautos.](#)

¹⁴ [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.](#)

Kultūra ir kūrybiškumas klesti tik tuo atveju, jei užtikrinama kūrybinės saviraiškos laisvė. Šios laisvės apsauga turi būti demokratinės ir atviros visuomenės kertinis akmuo ir svarbus visuomenės demokratinės sveikatos rodiklis. Menininkų ir kultūros darbuotojų laisvės kurti be cenzūros ar bauginimo ir reikšti savo nuomonę viešojo intereso klausimais apsauga Europos Sąjungoje yra kolektyvinė atsakomybė. Tačiau vis randasi¹⁵ pranešimų apie netinkamą kišimąsi, kuris daro poveikį kultūros institucijų nepriklausomumui, apie vadinamųjų moralės įstatymų taikymą, menininkų cenzūrą ar bauginimą ir net savicenzūrą.

Demokratija ir pilietinė visuomenė patiria spaudimą visame pasaulyje, tad tokie pirmiau minėti atvejai turi būti dokumentuojami ir atidžiai stebimi, taip pat turi būti imamasi priemonių, kad menininkams, kuriems gresia pavojus, ir perkeltiesiems menininkams būtų pasiūlyti saugūs prieglobsčiai¹⁶. Valstybės narės ir ES institucijos turėtų užtikrinti, kad jų politika, teisinės sistemos ir administracinė praktika padėtų remti laisvą meninę kūrybą, raišką ir judėjimą. Europa turėtų imtis veiksmų, kad apsaugotų meninę laisvę, didintų informuotumą apie ją ir taip ją propaguotų.

Todėl Komisija savo būsimoje ES kultūros būklės ataskaitoje sistemingai skirs **ypatingą dėmesį menininkų patirčiai, susijusiai su menine laisve. Apsaugoti meninę laisvę** ji taip pat padės įgyvendindama dabartinę ir būsimą ES politiką bei programas, visų pirma siūlomą būsimą programą „AgoraEU“, kuri bus įtraukta į kitą ES ilgalaikį biudžetą. Meninės laisvės apsauga taip pat yra svarbi platesnės mūsų visuomenės demokratinės struktūros dalis, o Europos demokratijos skydu siekiama ilguoju laikotarpiu apsaugoti ir skatinti demokratiją ir visuomenės atsparumą.

3.2. Kultūros ir kalbų įvairovės skatinimas

Kultūros ir kalbų įvairovė yra Europos projekto pagrindas ir atspindi ES šūkį „Suvienijusi įvairovę“. Įsipareigojimas tai išsaugoti yra būtina Europos kultūrinio suverenumo ir demokratinės kultūros sąlyga. Todėl ES pasirašė 2005 m. UNESCO konvenciją dėl kultūros raiškos įvairovės¹⁷ kaip atskiras subjektas.

ES savo politika ir programomis aktyviai saugo, plėtoja ir propaguoja kultūros ir kalbų įvairovę ir, kaip nustatyta Pirmininkės U. von der Leyen politinėse gairėse, toliau sieks apsaugoti mažumoms priklausančių asmenų teises Europoje. 2021–2024 m. pagal programą „Kūrybiška Europa“ paremta 670 tarptautinių kultūros partnerystės iniciatyvų; Europos kino teatruose rodyti 554 filmai, o 37,9 mln. žmonių iš kitų Europos šalių pasinaudojo prieiga prie Europos audiovizualinių kūrinių¹⁸.

Penki ES kultūros apdovanojimai¹⁹ labai padeda didinti Europos kultūros sektorių matomumą, nes taip pripažįstama ir skatinama jų įvairovė ir veiklos kokybė. Tuo remdamasi Komisija pasiūlys **naują ES scenos menų apdovanojimą už meninį meistriškumą**; kartu bus stiprinami įgūdžiai, gerinamos galimybės patekti į rinką ir tobulinami profesiniai tinklai visoje Europos scenos menų ekosistemoje.

¹⁵ [Europos Taryba, 2023. Free to Create: Artistic Freedom in Europe.](#)

¹⁶ [Tarybos išvados dėl menininkų, kuriems gresia pavojus, ir perkeltųjų menininkų, 2023/C 185/09.](#)

¹⁷ [2005 m. UNESCO konvencija dėl kultūros raiškos įvairovės | Kultūros raiškos įvairovė.](#)

¹⁸ Programos paprogramė MEDIA taip pat padėjo sukurti daugiau kaip 300 žaidimų ar įtraukiojo turinio produktų; daugelis iš jų pelnė prestižinius apdovanojimus.

¹⁹ Finansuojama pagal programos „Kūrybiška Europa“ Kultūros paprogramę: Europos Sąjungos ir „Europa Nostra“ kultūros paveldo apdovanojimas; apdovanojimas „Music Moves Europe Talent Awards“, ES šiuolaikinės architektūros L. Mieso van der Rohe's apdovanojimas, ES literatūros premija ir neseniai įsteigtas ES žydų kultūros paveldo Simonos Veil apdovanojimas.

Europos kalbų dienos²⁰ proga ES švenčia kalbų įvairovę, nes tai yra turtingo Europos kultūros paveldo išraiška ir svarbus demokratijos ramstis. **Kalbų mokymosi ir kalbų įvairovės skatinimas yra vienas iš konkrečių programos „Erasmus+“ tikslų**²¹. Kultūros, audiovizualinės ir naujosios žiniasklaidos (pvz., vaizdo žaidimų ar išplėstinės realybės) srityje programa „Kūrybiška Europa“ padeda skatinti Europos turinio įvairovę bei sklaidą ir plėsti auditoriją.

Labai svarbu aktyviai propaguoti Europoje sukurtą interneto turinį, kad skaitmeninė auditorija atrastų ir vertintų jo turtingumą ir įvairovę. Didelė pažanga padaryta taikant reguliavimo ir politikos priemones. Pavyzdžiui, 2018 m. peržiūrėjus Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą (AŽPD)²² sustiprintas Europos audiovizualinio turinio matomumas ir pastebimumas užsakomųjų vaizdo paslaugų sistemose, užtikrinta, kad jų kataloguose Europos kūrinių dalis siektų bent 30 proc., ir imta reikalauti, kad transliuotojai didžiąją dalį savo transliacijų laiko skirtų Europos kūriniams. Didžiųjų duomenų ir dirbtinio intelekto (DI) naudojimas gali padėti dar labiau padidinti įvairaus europinio turinio aptinkamumą, kaip nurodyta DI taikymo strategijoje²³.

Be to, pagal programą „Europos horizontas“ finansuojami moksliniai tyrimai ir inovacijos padeda stiprinti kultūros ir kūrybos sektorių atsparumą, skatinti tvarų augimą, naudoti technologijas ir užtikrinti bendradarbiavimą, kad Europos kultūros ir kalbų įvairovė būtų išsaugota ir padidinta.

Komisija toliau gins ir stiprins įvairialypę Europos kultūros ir kalbų raišką. Šiam tikslui ji panaudos visą mokslinių tyrimų, inovacijų ir technologijų potencialą. Paskelbus tyrimą apie **Europoje sukurto internetinio kultūrinio turinio aptinkamumą**²⁴, Komisija plėtos **tyrimus šia tema ir rems investicijas šioje srityje**, kad paskatintų tokio turinio naudojimą ES ir už jos ribų; ypatingas dėmesys bus skirtas internetiniam Europos muzikos ir literatūros turiniui.

3.3. Dalyvavimo kultūriniame gyvenime skatinimas ir kultūros prieinamumo didinimas

Dalyvavimas kultūriniame gyvenime ir kultūrinės veiklos prieinamumas labai padeda skatinti aktyvų pilietiškumą, be to, tai svarbus bet kokios demokratinės ir įtraukios visuomenės ramstis.

Kai kurios valstybės narės jau įdiegė kultūros pasus, kuriais siekiama pagerinti kultūros prieinamumą, ypač jaunimui. ES finansavimu, visų pirma pagal programą „**Kūrybiška Europa**“, **taip pat įvairiai skatinamas kultūros prieinamumas**, pavyzdžiui, pagal paprogramę MEDIA remiami kino abonementai, galiojantys kelių ES šalių kino teatruose, kurie priklauso Europos kino teatrų tinklui. Tokios iniciatyvos kaip **Europos paveldo dienos**²⁵ arba „**DiscoverEU**“ **kultūros kelias**²⁶ suteikė daugiau galimybių pažinti didžiulį Europos kultūros paveldą.

²⁰ [Europos kalbų diena | Europos Komisija](#) (bendra iniciatyva su Europos Taryba).

²¹ [Regioninių ir mažumų kalbų rėmimo projektų pavyzdžiai: projektų, bendrai finansuojamų pagal programas „Erasmus+“ ir „Kūrybiška Europa“, rinkinys.](#)

²² Direktyva (ES) 2018/1808.

²³ COM(2025) 723.

²⁴ Tyrimas, nurodytas 2023–2026 m. ES darbo plane kultūros srityje (OL C 466, 2022 12 7).

²⁵ [Europos paveldo dienos | Europos paveldo dienos](#) (bendrai finansuojama ES ir Europos Tarybos).

²⁶ [„DiscoverEU“ kultūros kelias | Europos jaunimo portalas](#) įkvepia jaunimą savo keliones pritaikyti prie kultūros ir kultūros paveldo vietų. Iniciatyva „DiscoverEU“ finansuojama pagal programą „Erasmus+“.

Tačiau reikalinga tolesnė pažanga. 51 proc. europiečių per pastaruosius 12 mėnesių neužsiėmė jokia menine veikla nei individualiai, nei grupėje^{27,28}. Todėl, siekdama toliau didinti kultūros paveldo prieinamumą jaunimui visoje Europoje, Komisija: i) sukurs **savanorišką nacionaliniu lygmeniu jaunimui išduodamų kultūros ir kultūros paveldo pasų abipusio pripažinimo sistemą**, ii) reklamuos „DiscoverEU“ **kultūros kelią** jaunimui ir iii) pagal programą „Erasmus+“ **didins kultūros pasiūlą** tiems, kas naudojami esama **ES jaunimo nuolaidų kortele**.

Yra įvairių kitų dalyvavimą lemiančių veiksnių – nuo socialinio ir ekonominio statuso iki negalios, etninės kilmės, lyties, amžiaus ir geografinės vietovės²⁹. Siekdamas išplėsti ir pagerinti dalyvavimo kultūriniame gyvenime kokybę, ES ir jos valstybės narės turėtų įvertinti, kaip politika (pavyzdžiui, susijusi su mokslu, sveikata, aplinka, švietimu, mokymu ir socialine sanglauda) tokį dalyvavimą galėtų paskatinti. Siekdama toliau rodyti pavyzdį ir užtikrinti lygias galimybes, Europa tvariai investuos, taip pat užtikrins įtraukų ir prieinamą kultūros infrastruktūros ir programų formatą. Atitinkamai Komisija parengs ataskaitą, kad padėtų valstybėms narėms **didinti asmenų su negalia dalyvavimą kultūriniame gyvenime ir paramą jiems**.

4. Menininkus bei kultūros specialistus įgalinanti ir žmones remianti ES

Kultūrinis gyvenimas klesti, kai visuomenė sudaro sąlygas paprastiems piliečiams ir menininkams eksperimentuoti ir plėsti ribas. Todėl reikia užtikrinti tinkamas menininkų ir kultūros specialistų darbo sąlygas, saugią darbo aplinką be jokio smurto ir tinkamą švietimą, mokymą ir įgūdžius. Kartu labai svarbu atsižvelgti į realijas, su kuriomis susiduria jaunimas (įskaitant kylančius menininkus), kad būtų kuriama kultūriniu požiūriu turtinga Europa, kuri iš tiesų vertina savo žmones. ES turi skatinti vaikų, jaunimo ir nepakankamai atstovaujamos grupėms priklausančių asmenų meninį ugdymą ir jiems užtikrinti įtraukų bei saugų kultūros prieinamumą.

4.1. Tinkamų darbo sąlygų užtikrinimas

Daugeliui kultūros darbuotojų ir toliau kyla sunkumų praktiškai naudotis lygiavertėmis teisėmis ir apsauga.

2024 m. kultūros ir kūrybos sektoriuose visoje ES dirbo 7,9 mln. žmonių, t. y. 3,8 proc. visų ES darbuotojų. Tačiau darbo jėgos sudėtis ir užimtumo rūšys labai skiriasi³⁰. Šioje srityje laisvai samdomas ir savarankiškas darbas yra labiau paplitęs nei kituose sektoriuose: beveik trečdalis kultūros sektoriaus darbuotojų visoje ES dirba savarankiškai, o tai daugiau nei dvigubai viršija bendrą ES vidurkį³¹. Darbo sutarčių trukmė paprastai yra trumpesnė ir ne tokia stabili, palyginti su darbo sutarčių trukme labiau tradiciniuose užimtumo sektoriuose. Pagal neterminuotas darbo sutartis dirbančių asmenų dalis yra 15,2 procentinio punkto mažesnė nei bendrojoje darbo rinkoje³². Menininkai ir rašytojai taip pat rečiau dirba tik viename darbe³³, o daugiau kaip pusė audiovizualinio sektoriaus kūrėjų (režisierių, scenaristų ir t. t.) ilgus laikotarpius neturi

²⁷ [Culture statistics - cultural employment, Statistics Explained, Eurostatas.](#)

²⁸ [Europeans' attitudes towards culture, 2025 m. gegužės mėn. „Eurobarometro“ apklausa.](#)

²⁹ [Culture statistics - cultural employment, Statistics Explained, Eurostatas.](#)

³⁰ [Culture statistics - cultural employment, Statistics Explained, Eurostatas.](#)

³¹ Ten pat.

³² Ten pat.

³³ Ten pat.

apmokamo darbo³⁴. Turimi duomenys ir patikrinimų rezultatai rodo, kad nedeklaruojamo darbo lygis šiuose sektoriuose yra didelis³⁵.

Darbo sąlygos kultūros srityje dažnai yra mažų garantijų³⁶, o menininkams ir kultūros specialistams socialinė apsauga dažnai netaikoma arba taikoma tik iš dalies. Prastos darbo sąlygos taip pat yra vienas iš veiksnių, darančių neigiamą poveikį specialistų psichikos sveikatai. Specialistai su negalia ir toliau susiduria su daugybe kliūčių, trukdančių jiems tobulėti profesiskai, palyginti su kitais darbuotojais. Kultūros sektoriuose taip pat išlieka vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas – moterys mažą darbo užmokestį gauna dažniau³⁷.

Pastaraisiais metais valstybėse narėse įvyko svarbių pokyčių: kelios šalys priėmė menininkų statuso teisės aktus arba kitas konkrečias menininkams remti skirtas priemones, pavyzdžiui, parengė politiką ir chartijas jų darbo užmokesčio ir darbo sąlygų srityje. ES lygmeniu Komisija, procese aktyviai dalyvaujant valstybėms narėms³⁸ (įskaitant tiek kultūros sektoriaus atstovus, tiek užimtumo ir socialinių reikalų atstovus, suinteresuotuosius subjektus, socialinius partnerius) ir Europos Parlamentui³⁹, rėmė įvairius tyrimus, ekspertų grupes ir praktinius seminarus.

Siekiant pagerinti menininkų darbo sąlygas, svarbu imtis aktyvesnių veiksmų ES lygmeniu. Komisija pasiūlys **ES menininkų chartiją, kurioje bus išdėstyti pagrindiniai principai, gairės ir įsipareigojimai užtikrinti tinkamas darbo sąlygas** sektoriuose, ir imsis didinti atitiktį ir atskaitomybę (visų pirma ES kultūros finansavimo gavėjų). Ji surengs **ES aukšto lygio aptarimą su suinteresuotaisiais subjektais ir socialiniais partneriais**, o jo rezultatai taip pat bus panaudoti rengiant chartiją.

Be to, kad menininkų darbo sąlygos pagerėtų, jie turi aiškiai suprasti savo teises, įskaitant jų darbą reglamentuojančias teises ir sutartines sistemas. Šiuo tikslu Komisija pritarė tam, kad **platformoje „Creatives Unite“ būtų pradėta naudoti internetinė priemonė „This Is How We Work“**, kurioje pateikiama įžvalgų apie teises ir politikos sistemas, pagal kurias nustatomas menininkų statusas, socialinė apsauga ir darbo santykiai⁴⁰. Ji taip pat bendradarbiaus su Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos parengta **iniciatyva „Creators Learn Intellectual Property“**, pagal kurią kūrybos sektorių specialistams teikiama parama intelektinės nuosavybės klausimais.

4.2. Palankesnių sąlygų tarpvalstybiniam kultūriniam judumui sudarymas

Tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir judumas labai padeda plėtoti tiek menininkų karjerą, tiek Europos kultūros erdvę, skatinančią kūrybos sektoriaus specialistų ryšius ir dialogą su piliečiais. Be to, tai skatina konkurencingumą ir padeda patekti į naujas rinkas, sudaro sąlygas

³⁴ [The status of artists and cultural and creative professionals in Europe](#), Europos audiovizualinė observatorija.

³⁵ [Employment characteristics and undeclared work in the cultural and creative sectors](#), Europos darbo institucija.

³⁶ [2024 m. „Panteia“ atlikto tyrimo duomenimis](#), 68 proc. apklaustų menininkų ir kultūros bei kūrybos sektorių specialistų dirba daugiau nei viename darbe, o 71 proc. neturi pakankamos socialinės apsaugos; visų pirma tai pasakytina apie laisvai samdomus ir savarankiškai dirbančius menininkus.

³⁷ 2022 m. duomenys. [Eurostato duomenimis](#), 2022 m. ES užregistruotas mažiausias vyrų ir moterų užimtumo kultūros srityje skirtumas per pastarąjį dešimtmetį, tačiau darbo užmokesčio srityje analogiškos tendencijos nėra. [Culture statistics - gender equality](#). *Statistics Explained*, Eurostatas

³⁸ [The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals](#), ES leidinių biuras; [Mapping cultural and creative sector working conditions in the EU](#).

³⁹ Europos Parlamentas yra vienas iš pagrindinių [ES menininkų ir kultūros bei kūrybos sektorių darbuotojų socialinės ir profesinės padėties sistemos \(C/2024/4208\)](#) rėmėjų.

⁴⁰ [This is how we work - Mapping cultural and creative sector working conditions in the EU](#) (creativesunite.eu).

kultūros objektus ir kūrybinius laisviau platinti tarptautiniu mastu ir pasiekti platesnę auditoriją, taip pat skatina Europos kūrybinės ekonomikos augimą ir plėtotę.

Parama tarpvalstybiniam bendradarbiavimui buvo esminis programos „Kūrybiška Europa“ elementas – 2014–2020 m. tarptautinės patirties įgijo per 22 000 specialistų. Pradėjus įgyvendinti **judumo programą „Culture Moves Europe“**⁴¹, judumo galimybės išsiplėtė. 2022–2025 m. pagal šią programą jau buvo paremta per 6 000 menininkų bei kultūros specialistų iš 40 šalių ir įsteigta daugiau kaip 280 menininkų rezidencijų, kuriose pabuvojo per 1 000 menininkų.

Tačiau kai kurios kliūtys toliau trukdo šiomis galimybėmis pasinaudoti visapusiškai. Kultūros organizacijos, menininkai ir specialistai susiduria su dideliais administraciniais iššūkiais, kurie riboja tarpvalstybinį judumą. Pavyzdžiui, po Europą norintiems keliauti menininkams tenka įveikti kliūtis, kylančias dėl taisyklių, susijusių su skirtingomis užimtumo ir socialinės apsaugos nuostatomis, galimu dvigubu apmokestinimu ir tarpvalstybinio paslaugų teikimo sunkumais. Vizos ir darbo leidimai ne ES piliečiams dažnai sudaro dar daugiau kliūčių judėjimui ir lemia didesnes išlaidas.

Kartu su būsimu **Sąžiningo darbo jėgos judumo dokumentų rinkiniu** Komisija pasiūlys iniciatyvų, kurios leis modernizuoti, supaprastinti ir skaitmenizuoti darbo jėgos judumo ir laisvo judėjimo taisykles ir procedūras. Šios iniciatyvos, pavyzdžiui, **Europos socialinės apsaugos pasas**, bus tiesiogiai naudingos asmenims, dalyvaujantiems tarpvalstybinio kultūrinio judumo veikloje. **Labai svarbu užtikrinti tvarias ES investicijas į judumą**, be kita ko, **didinti paramą programai „Culture Moves Europe“**.

4.3. Galimybės jaunimui prisidėti prie kultūros valdymo suteikimas, jaunų ir kylančių talentų puoselėjimas

Jaunimui tenka labai svarbus vaidmuo formuojant kultūrą dabar ir ateityje. Jis meta iššūkį nusistovėjusioms tradicijoms ir plečia meninės raiškos akiratį, o tai yra būtina kūrybiškumui plėtoti ir atnaujinti.

Jaunimas turi būti pripažintas svarbia kultūros bendruomenės dalimi. Investicijos į bendruomenių kūrybines erdves, kurioms vadovauja jaunimas, turėtų būti svarbi kultūros infrastruktūros plėtojimo strategijų dalis. Kai jauniems žmonėms suteikiamas svarbus vaidmuo politikos formavimo procesuose, jie įgyja galimybę ginti savo kultūrinės teises.

Siekdama toliau remti prasmingą jaunimo dalyvavimą formuojant ES politiką, Komisija taikys turimas priemones. Be to, ji įsteigs **Jaunimo kultūros ambasadorių tinklą**, kuriame bus aptariama kultūros politika. Komisija įgyvendins būsimą **Kartų sąžiningumo strategiją**, **užtikrins paveldo ir kalbų išsaugojimą ir pasitelks kultūra grindžiamas inovacijas**, kad paskatintų **kartų mokymąsi**.

Formuojant kultūros politiką visoje Europoje daugiau dėmesio taip pat turėtų būti skiriama jauniems ir kylantiems menininkams ir jauniems kultūros specialistams. Komisija toliau remis ir skatins tikslinius metodus, be kita ko, pasitelkdama **Platformos programą** pagal programos „Kūrybiška Europa“ Kultūros paprogramę ir specialias **stažuočių programas pagal programą „Erasmus+“**.

4.4. Kultūrinis ir meninis ugdymas

Kultūra ir švietimas yra glaudžiai tarpusavyje susiję. Dalyvavimas švietimo srityje yra labai svarbus kultūros įstaigoms, o menams tenka esminis vaidmuo žmonių ugdymo ir socialinės

⁴¹ [Culture Moves Europe - Culture and Creativity](#).

raidos procese nuo ankstyvo amžiaus⁴². Kultūrinio ir meninio ugdymo integravimas į tokias svarbias sritis kaip formalusis bei neformalusis švietimas ir mokymas ir savišvieta skatina įgalėjimą, gerina kūrybinę raišką, akademinius pasiekimus, kritinį mąstymą ir besimokančių asmenų gerovę. Pagal programą „Erasmus+“ skatinama daug kultūrinio ir meninio ugdymo projektų, įskaitant bendradarbiavimą su muziejais ir bibliotekomis.

Dalyvavimas kultūrinėje veikloje yra glaudžiai susijęs su pilietiniu aktyvumu ir padeda žmonėms ugdyti pasitikėjimą, empatiją, toleranciją ir bendravimo įgūdžius. Komisija parengs **tarpusavio mokymosi projektą, kuriuo siekiama stiprinti mokinių pilietinį aktyvumą ir demokratinio pilietiškumo jausmą** per kultūrą, tiek mokyklose, tiek jų aplinkoje.

Formalusis švietimas ir mokymasis visą gyvenimą turėtų remtis kultūra, kad būtų ugdomi esminiai kūrybiniai įgūdžiai, įskaitant įgūdžius, kurie yra itin svarbūs, kad ES galėtų panaikinti inovacijų atotrūkį ir parengti jaunimą sparčiai kintančiai ekonomikai ir būsimai darbo rinkai. Meninis ugdymas ir mokymas taip pat gali turėti platesnį poveikį, nes mokyklos ir šeimos būtų skatinamos lankytis kultūros įstaigose, muziejuose, teatruose bei bibliotekose ir šias kultūros įstaigas išnaudoti kaip kūrybines mokymosi erdves. Tačiau meninis ir kultūrinis ugdymas mokyklose dažnai nevertinamas, jam trūksta išteklių, kai kurių valstybių narių politikoje tam skiriama mažai dėmesio, o biudžeto suvaržymų laikais jo apskritai atsisakoma.

Meninį ir kultūrinį ugdymą būtina stiprinti, o jo kokybę – gerinti. Komisija **skatins glaudesnę tarpsektorinę kultūros ir švietimo politikos sektorių bendradarbiavimą**. Ji skatins menininkų, kultūros įstaigų, bendruomenių kultūros organizacijų, mokyklų ir neformaliojo švietimo paslaugų teikėjų partnerystę, taip pat vietos meninio ir kultūrinio ugdymo projektus.

Komisija per įgūdžių sąjungą sprendžia labai sumažėjusio knygų skaitymo masto problemą. Ji pasirems pastarojo meto valstybių narių ekspertų darbo rezultatais ir skaitymo skatinimo iniciatyvomis, tokiomis kaip **Europos autorių diena**⁴³, **taip pat išnaudos svarbų bibliotekų vaidmenį** ir pasinaudos jų ekspertinėmis žiniomis. Siekti šio itin svarbaus tikslo padės 2026 m. paskelbta **ES raštingumo koalicija**⁴⁴.

4.5. Sveikatos ir gerovės gerinimas pasitelkiant kultūrą

Kultūrinė praktika gerina asmens, bendruomenės ir visuomenės sveikatą, gerovę ir gyvenimo kokybę. Kultūros ir sveikatos iniciatyvų integravimas pasirodė esąs veiksmingas stiprinant bendruomenių ryšius, emocinį ir fizinį atsparumą, gerinant psichikos sveikatą ir kovojant su vienišumu⁴⁵, o tai gali padėti spręsti vaikų ir jaunimo psichikos sveikatos problemas.

2023 m. parengusi dokumentą „Visapusiškas požiūris į psichikos sveikatą“⁴⁶, Komisija žengė pirmą žingsnį ir pripažino, kad meno ir kultūros politika gerina asmens ir visuomenės psichikos sveikatą bei gerovę ir padeda užtikrinti psichikos sveikatos atsparumą. Jame nurodyta, kad kultūrinės veiklos skyrimas pacientams pirminės sveikatos priežiūros įstaigose yra vienas iš novatoriškų metodų šioje srityje. ES finansuojami šios srities projektai suteikė daugiau žinių⁴⁷, padėjo nustatyti geriausią praktiką ir padidinti visuomenės informuotumą.

⁴² [Tarybos rekomendacija dėl mišriojo mokymosi metodų siekiant kokybiško ir įtraukaus pradinio ir vidurinio ugdymo \(2021/C 504/03\)](#).

⁴³ [European Authors Day - Culture and Creativity](#).

⁴⁴ Apie Europos raštingumo koaliciją buvo paskelbta [Veiksmų plane dėl pagrindinių įgūdžių](#) (Europos Komisija, 2025 m. kovo mėn.).

⁴⁵ [What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review](#), PSO, 2019.

⁴⁶ [Visapusiškas požiūris į psichikos sveikatą](#), Europos Komisija.

⁴⁷ Pvz., projektas „CultureForHealth“.

2025 m. ES valstybių narių kultūros ir sveikatos ekspertų politikos rekomendacijose⁴⁸ raginama imtis drąsių priemonių, pavyzdžiui, parengti tarpsektorines strategijas, garantuoti tvarų mokslinių tyrimų pažangos finansavimą ir užtikrinti vienodas galimybes. Ekspertų padedama Komisija parengs politikos formuotojams ir suinteresuotiesiems subjektams skirtas **ES kultūros, sveikatos ir gerovės gaires**. Ji taip pat toliau skatins reguliariai keistis gerąja patirtimi šioje srityje ir remis tarpvalstybinį bendradarbiavimą pagal programą „Kūrybiška Europa“.

5. ES, kuri remiasi kultūra ir kultūros paveldu, kad taptų konkurencingesnė, atsparesnė ir darnesnė

Kultūros ir kūrybos sektoriai ir industrijos yra vieni iš dinamiškiausių Europos ekonomikos sektorių, kurie skatina inovacijas ir konkurencingumą, kuriuose kuriamos naujos darbo vietos ir kurie didina mūsų miestų ir regionų patrauklumą. Kultūros ir kūrybinėse industrijose labai aktyvūs skaitmeninių technologijų startuoliai⁴⁹. Kultūra taip pat netiesiogiai daro didelį teigiamą poveikį augimui kituose sektoriuose. Pavyzdžiui, kultūrinis turizmas – tai 40 proc. viso Europos turizmo⁵⁰.

Europos kultūrinės ir meninės veiklos potencialas vis dar išnaudojamas nepakankamai tiek ES bendrojoje rinkoje, tiek visame pasaulyje. Siekiant išnaudoti kultūros ir kūrybos sektorių ir industrijų potencialą ir indėlį į ES konkurencingumą, juos būtina remti per visą jų išgyvenamos pertvarkos laikotarpį. Tai turi būti daroma taip, kad būtų skatinama įvairovė ir užtikrinama kūrėjų teisių apsauga, tinkamų etikos standartų laikymasis ir kultūros paveldo, įskaitant skaitmeninį paveldą, apsauga.

Be to, kad įvairiuose sektoriuose taikomos universaliosios priemonės, atskiri sektoriai susiduria ir su specifiniais iššūkiais bei poreikiais, todėl Komisija toliau vykdys atitinkamus veiksmus: įgyvendins sektorių iniciatyvas, taikys pasitvirtinusių bendradarbiavimo formatus⁵¹ ir naudos finansavimo srautus⁵², kurie atitinka visa apimančius politikos tikslus.

5.1. Skaitmeninių technologijų ir DI diegimas kultūros ir kūrybos sektoriuose ir industrijose

Kultūros ir kūrybos sektoriai ir industrijos naudojami skaitmeninėmis technologijomis ir yra jų transformuojami. Visų pirma DI keičia tai, kaip kultūra kuriama, pasiekama ir patiriama. DI suteikia naujų galimybių diegti inovacijas ir įtraukti auditoriją, be kita ko, padeda teikti paramą kultūros paveldui vykdant restauravimo, atstatymo ir išsaugojimo veiklą ir užtikrinant virtualiųjų kūrinių pritaikomąjį pakartotinį naudojimą ir aktyvesnį vartotojų įtraukimą. Tačiau dėl DI kyla ir naujų iššūkių, visų pirma susijusių su autorių teisėmis, taip pat su autorių teisėmis saugomo turinio neteisėtu naudojimu mokant generatyvinio DI modelius, etišku naudojimu, kultūrų įvairove, darbo vietų praradimu, teisingu atlygiu kūrėjams ir įgūdžių poreikiais. Labai

⁴⁸ Europos Komisija. Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros generalinis direktoratas, *Culture and health – Time to act*, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/0432398>.

⁴⁹ Iš visų pramonės ekosistemų kultūros ir kūrybinės industrijos yra vienas iš tų sektorių (kartu su sveikatos ir judumo sektoriais), kurie pritraukia daugiausia technologijų startuolių. Daugiau informacijos: [Europos Komisija, „Metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita“, 2024.](#)

⁵⁰ [Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacija \(UNWTO, „Report on Tourism and Culture Synergies“\), 2018.](#) Be to, [PTO duomenimis \(remiantis 2021 m. ataskaita\)](#), populiarių filmų ar televizijos laidų filmavimo vietose lankytojų skaičius vidutiniškai padidėja 25–40 proc.

⁵¹ Pavyzdžiui, [Kultūros paveldo ekspertų grupė, Europos kino forumas](#) arba iniciatyva [„Music Moves Europe“](#).

⁵² Pavyzdžiui, programos „Kūrybiška Europa“ paprogramė MEDIA, taikoma audiovizualiniam sektoriui, arba tikslinis finansavimas, teikiamas scenos menų priemonei „Perform Europe“ pagal programos „Kūrybiška Europa“ Kultūros paprogramę.

svarbu atkreipti dėmesį ir į tokius klausimus kaip dirbtinio intelekto sukurto turinio paplitimas, prieiga prie duomenų ir galimybė gauti finansavimą, taip pat priklausomybė nuo ne ES sukurtų technologijų. Dirbtinio intelekto diegimas kultūros ir kūrybos sektoriuose tebėra netolygus⁵³, todėl taip pat didėja poreikis ugdyti aukšto lygio įgūdžius.

Į ateitį orientuota ir palanki reglamentavimo aplinka yra labai svarbi Europos kultūros ir kūrybos sektoriams ir industrijoms. ES kuria reglamentavimo sistemą⁵⁴, kuria būtų apsaugomas kūrybinis turinys, remiamas teisingas atlygis ir nustatomi patikimo bei į žmogų orientuoto dirbtinio intelekto standartai ir taip remiami kūrėjai ir kiti sektorių subjektai, investuojantys į kūrybą ir kūrybinius talentus.

2019 m. Direktyva dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje⁵⁵ prisidedama prie inovacijų rėmimo, kartu kūrėjams suteikiant galimybę kontroliuoti, kaip naudojamas jų turinys. DI aktu, be kita ko, siekiama užtikrinti, kad DI būtų kuriamas ir diegiamas taip, kad laikantis autorių teisių direktyvos nuostatų būtų gerbiamos kūrėjų teisės. Komisija toliau sudarys palankesnes sąlygas įgyvendinti su autorių teisėmis susijusius DI akto aspektus ir skaidrumo reikalavimus, taikomus DI sukurtam turiniui, taip pat veiksmingai įgyvendinti teksto analizės ir duomenų gavybos išimtis⁵⁶. Be to, būtina aiški ES pozicija dėl tarptautinių autorių atlyginimų mokėjimo taisyklių taikymo.

Įgyvendinant Dirbtinio intelekto taikymo strategiją⁵⁷ bus remiamas DI naudojimas kultūros, kūrybos ir žiniasklaidos sektoriuose konkrečioms reikmėms, pavyzdžiui, virtualiosios gamybos, interaktyvios ir įtraukiosios žiniasklaidos, kultūrinio turinio (ypač muzikos ir raštingumo turinio) atrandamumo ir kultūros objektų bei artefaktų 3D skaitmeninių dvynių. Dirbtinio intelekto taikymo strategijoje taip pat skelbiama, kad pradedamas tyrimas dėl teisinių iššūkių, susijusių su dirbtinio intelekto sukurtais išvediniais ir technologiniais sprendimais, kuriais siekiama užkirsti kelią rizikai, susijusiai su autorių teisėmis pažeidžiančiu DI turiniu, ir ją sumažinti. Be to, Komisija peržiūrės 2019 m. priimtą Bendrosios skaitmeninės rinkos autorių teisių direktyvą ir toliau stebės rinkos ir technologijų pokyčius, taip pat išnagrinės galimą poreikį toliau tobulinti autorių teisių teisinę sistemą, kad būtų sprendžiamos dėl rinkos ir technologinės plėtros kylančios problemos.

Siekdama paremti šį darbą, Komisija planuoja parengti **naują kultūros ir kūrybos sektoriams skirtą DI strategiją** ir būsimoje savo skaitmeninėje politikoje atsižvelgti į konkrečius jų poreikius, kad Europa galėtų savo kultūros turtingumą bei žmonių kūrybiškumą derinti su technologijų pažanga.

⁵³ DI grindžiamus sprendimus taiko 51 proc. vaizdo žaidimų įmonių, 39 proc. audiovizualinio sektoriaus įmonių ir 35 proc. naujienu žiniasklaidos įmonių. 2025 m. Europos žiniasklaidos perspektyvų ataskaita. | Europos skaitmeninės ateities formavimas.

⁵⁴ Be kita ko, tai [Direktyva \(ES\) 2019/790](#), [Direktyva \(ES\) 2018/1808](#), [Reglamentas \(ES\) 2022/2065](#), [Reglamentas \(ES\) 2022/1925](#), [Reglamentas \(ES\) 2024/1689](#) ir [Reglamentas \(ES\) 2024/1083](#).

⁵⁵ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB.

⁵⁶ Komisija padėjo parengti Praktikos kodeksą, kuriame pateiktos bendrosios paskirties DI taisyklės ir kuris buvo patvirtintas kaip tinkamas pagrindas tam, kad teikėjai galėtų įrodyti, kad laikosi savo pareigų pagal DI aktą. Komisija taip pat patvirtino bendrosios paskirties DI modelių teikėjams skirtą šabloną, kad jie galėtų apibendrinti savo modeliams mokyti naudojamą turinį. Šiuo metu atliekamas tyrimas dėl galimybių sukurti išimčių registrą pagal teksto analizės ir duomenų gavybos išimtį, taip pat planuojama atlikti dar vieną tyrimą, kuris padėtų įvertinti Direktyvos dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje taisykles, įskaitant teksto analizės ir duomenų gavybos išimtį. Be to, Komisija pagal DI akto 50 straipsnį pradėjo naujo DI sukurto turinio skaidrumo praktikos kodekso rengimo procesą.

⁵⁷ COM(2025) 723 *final*.

Skaitmeninis švietimas, raštingumas ir įgūdžiai yra labai svarbūs norint kritiškai ir kūrybiškai įsitraukti į veiklą skaitmeninėje kultūrinėje aplinkoje. Įgūdžių sąjunga įtvirtina pagrindinį švietimo ir mokymo vaidmenį didinant ES konkurencingumą ir suverenumą. Remiantis Skaitmeninio švietimo veiksmų plano įgyvendinimo rezultatais, 2030 m. skaitmeninio švietimo ir įgūdžių ateities veiksmų gairės padės plėsti ir gilinti skaitmeninius įgūdžius, kurių reikia kūrybiškumui, įtraukiamajai patirčiai ir meninėms inovacijoms, skaitmeninimui, gebėjimui naudotis žiniasklaidos priemonėmis, informuotumui apie kibernetinį saugumą ir daugiakalbiam skaitmeniniam prieinamumui. Komisija suteiks prieigą prie praktinių DI raštingumo mokymų ir remis plataus profilio specialistų rengimą sektoriuose, kuriuose intensyviau naudojamos skaitmeninės technologijos ir kuriems reikia DI srities specialistų, įskaitant kultūros, kūrybos ir žiniasklaidos sektorius.

Skaitmeninės transformacijos teikiamos galimybės taip pat siejamos su tolesniu kultūros sektorių inovacinio potencialo išnaudojimu, visų pirma įgyvendinant pagal programą „Europos horizontas“ finansuojamus ES projektus arba aukštojo mokslo institucijoms šalinant žinių spragas ir skatinant verslumą.

5.2. Kultūra grindžiamos regioninės, teritorinės ir vietos plėtros skatinimas

Kultūros galimybės ir infrastruktūra turi būti vienodai prieinamos visose valstybėse narėse, regionuose ir teritorijose, įskaitant periferines, kaimo, salų, pakrančių bei atokias vietas ir ES atokiausius regionus, kurie susiduria su tokiais iššūkiais kaip gyventojų skaičiaus mažėjimas, visuomenės senėjimas, geografinės kliūtys, taip pat ribotas paslaugų kiekis ir prastesnė jų kokybė. O apie 38 proc. kaimo vietovėse gyvenančių europiečių mano, kad viena iš prieinamumo kliūčių yra atstumas iki kultūros objektų⁵⁸.

Siekiant visapusiškai išnaudoti kultūros visuomeninį potencialą ir remti veiksmingai užtikrinamą teisę likti savo gyvenamojoje vietoje, šias spragas būtina šalinti. Tam reikia kultūros politikos ir investavimo priemonių, kurios būtų **įtrauktos į platesnius integruoto teritorinio vystymosi planus ir specialiai pritaikytos prie vietos poreikių. Kultūros turizmas taip pat labai padeda išsaugoti ir propaguoti Europos kultūros paveldą.**

Šiuo atžvilgiu pagrindinis vaidmuo tenka ES sanglaudos politikai. 2021–2027 m. daugiau kaip 5 mlrd. EUR skirta tiesioginėms investicijoms į kultūrą ir kultūros paveldą visuose regionuose ir teritorijose – parama suteikta daugiau kaip 24 000 kultūros, kultūros paveldo ir turizmo objektų⁵⁹. Be to, kultūra kaimo vietovėse remiama ir pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP). Ši parama padeda stiprinti kultūros vaidmenį socialinio, ekonominio ir teritorinio vystymosi procese. Bendradarbiaudama su nacionalinėmis, regionų ir vietos valdžios institucijomis ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, Komisija toliau skatina vykdyti veiklą tolesnei pažangai šioje srityje užtikrinti.

Žvelgiant į ateitį, **ES tvaraus turizmo strategija**⁶⁰ toliau padės siekti, kad tvarus kultūrinis turizmas būtų paveldo apsaugos, socialinės sanglaudos, aplinkos tvarumo ir ekonominio konkurencingumo visoje Europoje katalizatorius. Be to, Komisija rengia tarpusavio mokymosi projektą, kuriuo siekiama **išplėsti kultūros ir kūrybos sektorių specialistų galimybes kaimo vietovėse, siekiant didinti regioninį patrauklumą ir išlaikyti jaunimą.** Be to, pagal **2025–**

⁵⁸ [Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 562 dėl europiečių požiūrio į kultūrą.](#)

⁵⁹ Duomenys apie ES asignavimus kultūrai ir kultūros paveldui iš Europos regioninės plėtros fondo (įskaitant jo Europos teritorinio bendradarbiavimo (INTERREG) kryptį) gauti 2025 m. rugsėjo 8 d. Skaičiai atspindi tik tiesioginius asignavimus.

⁶⁰ [ES turizmo strategija.](#)

2027 m. naujojo europinio bauhauso priemonę taip pat bus finansuojami projektai, kuriais siekiama atgaivinti miestų rajonus taikant tvarų, įtraukų ir kokybišką dizainą.

Atnaujinantis kultūros vaidmuo akivaizdus ir miestų aplinkoje. Per pastaruosius 40 metų **Europos kultūros sostinių iniciatyva**⁶¹ sėkmingai paskatino kultūros pasiūlą tokį vardą gavusiuose miestuose. Tai padidino kultūrinį gyvybingumą, paskatino ekonomikos augimą ir sustiprino visos Europos miestų bendruomenių ryšius. Remdamasi šia sėkme, Komisija ir toliau sieks pažangos įgyvendinant šią iniciatyvą ir pasiūlys **naują teisinį pagrindą, kad iniciatyva būtų tęsiama ir stiprinama po 2033 m.**

5.3. Kultūros paveldo apsauga ir populiarinimas, kartu stiprinant sanglaudą ir atsparumą

Kultūros paveldo, įskaitant jo skaitmeninį aspektą, populiarinimas, išsaugojimas ir apsauga tebėra vienas iš pagrindinių ES politikos formavimo ir finansavimo prioritetų, remiamas pagal tokias iniciatyvas kaip Europos paveldo ženklas, Europos paveldo dienos, Europos Sąjungos ir „Europa Nostra“ kultūros paveldo apdovanojimas ir Europos paveldo centras. Remdamasi tuo, kas jau pasiekta, Komisija **atnaujins ir stiprins Europos paveldo ženklą**, kad jis išliktų aktualus.

Siekdama **paremti kultūros paveldo sektoriaus skaitmeninimą ir skaitmeninę transformaciją**, Komisija įgyvendina tokias iniciatyvas kaip skaitmeninė biblioteka EUROPEANA, kurioje jau yra daugiau kaip 65 mln. skaitmeninių objektų⁶², taip pat Kultūros paveldo debesija⁶³ arba **Bendra Europos kultūros paveldo duomenų erdvė**⁶⁴. Šiais veiksmais gerinama prieiga prie kokybiškų duomenų (įskaitant 3D), skatinamas pakartotinis naudojimas įvairiuose sektoriuose ir spartinamas besiformuojančių technologijų diegimas užtikrinant mokymo ir kvalifikacijos kėlimo galimybes. Komisija ir toliau teiks paramą šioje srityje.

Paveldui kyla įvairi rizika: žmogaus sukeltos katastrofos, pavyzdžiui, ginkluoti konfliktai, klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas, taip pat gamtiniai pavojai⁶⁵, kaip parodė Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą, pastarojo meto miškų gaisrai, žemės drebėjimai ir potvyniai visoje Europoje. Todėl būtina skubiai parengti ir įgyvendinti pasirengimo krizėms ir rizikos valdymo planus, bendradarbiavimo mechanizmus ir procedūras kultūros ir paveldo srityje.

Vadovaudamasi 2023–2026 m. ES darbo planu kultūros srityje ir ES pasirengimo krizėms strategija⁶⁶, ES stiprina bendradarbiavimą ir pasirengimą pasitelkdama tokius mechanizmus kaip ES civilinės saugos mechanizmas ir tokias iniciatyvas kaip „PROCULTHER“⁶⁷ ir ICCROM vadovaujamas⁶⁸ projektas READY⁶⁹, kurie padeda didinti valstybių narių pajėgumus veiksmingai valdyti pavojų, kurį paveldui kelia katastrofos, su klimatu susiję ekstremalūs įvykiai ir konfliktai. Novatoriški moksliniai tyrimai šioje srityje remiami pagal programą „Europos horizontas“, o Komisija sukaupe praktinės patirties remdama Ukrainos kultūros paveldą ir menininkus. Komisija toliau bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad būtų užtikrintas vertingo skaitmeninio paveldo (įskaitant skaitmeninės kilmės paveldą) išsaugojimas ir nuolatinė prieiga prie jo, atsižvelgiant į kylančią riziką, ir kad būtų gerinamas skaitmeninio

⁶¹ [European Capitals of Culture - Culture and Creativity.](#)

⁶² [Metis Statistics Dashboard.](#)

⁶³ [The Cultural Heritage Cloud, Europos Komisija.](#)

⁶⁴ [The Common European Data Space for Cultural Heritage.](#)

⁶⁵ [Tarybos išvados dėl ES požiūrio į kultūros paveldą konfliktų ir krizių metu ir Tarybos išvados dėl rizikos valdymo kultūros paveldo srityje 2020/C 186/01.](#)

⁶⁶ [Preparedness, Europos Komisija.](#)

⁶⁷ [PROCULTHER – Protecting Cultural Heritage from the Consequences of Disasters.](#)

⁶⁸ [ICCROM – Tarptautinis kultūros vertybių išsaugojimo ir atkūrimo studijų centras.](#)

⁶⁹ [READY- Resilience for Heritage in the Face of Disasters, Climate Risks and Complex Emergencies.](#)

kultūros paveldo išsaugojimas už nacionalinių sienų; visa tai vis svarbiau didėjant gamtos, kibernetinėms ir kitoms grėsmėms.

Siekiant apsaugoti kultūros paveldą ir išsaugoti kolektyvinę atmintį taip pat labai svarbu kovoti su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis. Tokie nusikaltimai kaip vagystės, neteisėtas kasinėjimas, plėšimas ir klastojimas daro tiesioginį poveikį bendruomenių tapatybei, sanglaudai ir atsparumui, ypač krizių ir konfliktų zonose; iš jų gali pelnytis nusikalstamos organizacijos, konfliktų šalys ar teroristai. Kultūros vertybės gali būti patrauklios norintiems vykdyti susijusius nusikaltimus, pavyzdžiui, pinigų plovimo, sankcijų apėjimo ar mokesčių slėpimo, todėl joms kyla pavojus.

ES kovos su prekyba kultūros vertybėmis veiksmų planas⁷⁰, ES reglamentas dėl kultūros vertybių įvežimo ir importo⁷¹, Kovos su pinigų plovimu direktyva⁷² ir keli ES finansuojami mokslinių tyrimų projektai⁷³ suteikė tvirtą pagrindą vykdomiems ir būsimiems koordinuotiems veiksams šioje srityje. Komisija taip pat bendradarbiauja su Tarptautine muziejų taryba prevencijos, mokslinių tyrimų, nusikaltimų tyrimo ir muziejų saugumo klausimais, įskaitant Tarptautinės neteisėtos kultūros vertybių apyvartos observatorijos atnaujinimą, ir užmezgė dialogą su meno rinka, kad būtų keičiamasi informacija ir skatinama etiška praktika⁷⁴.

Ateityje Komisija toliau padės gerinti kultūros vertybių atsekamumą, remis išsamų patikrinimą ir novatoriškų technologijų naudojimą ir sutelks visus suinteresuotuosius subjektus, kad būtų geriau apsaugotas kultūros paveldas ir kovojama su nusikaltimais, susijusiais su paveldu.

5.4. Kūrybiški kovos su klimato kaita ir aplinkos tvarumo didinimo būdai

Kultūros sektoriai turėtų būti toliau skatinami prisidėti prie klimato ir biologinės įvairovės veiksmų, o kultūros subjektams turėtų būti suteikti įgaliojimai vadovauti žaliajai pertvarkai. Komisija toliau skatins kultūros ir aplinkos suinteresuotųjų subjektų dialogą, be kita ko, surengs **praktinį seminarą apie kultūros ir meno vaidmenį skatinant darnią gyvenimą**.

Vis dar svarbu skatinti bendrą architektūros bei dizaino kultūrą ir investuoti į kokybišką gyvenamąją aplinką visiems įgyvendinant tokias iniciatyvas kaip **naujasis europinis bauhausas**. Siekdama išnaudoti meno ir kultūros transformacinę galią kūrybiškumui ir inovacijoms skatinti, Komisija priims **komunikatą ir pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos dėl naujojo europinio bauhauso ateities** ir sieks toliau remti kultūrą per susijusias iniciatyvas.

Kultūros sektoriai turi spręsti tokius klausimus kaip energijos vartojimo efektyvumas, nes tai turėtų būti derinama su pagarba paveldo vientisumui. Reikėtų toliau skatinti praktines priemones ir iniciatyvas, pavyzdžiui, Europos audiovizualinei produkcijai skirtą MEDIA anglies dioksido skaičiuoklę, kuri šiuo metu kuriama su programos „Kūrybiška Europa“ paprogramės MEDIA parama⁷⁵, arba paveldo išsaugojimo projektą „Go Green“, finansuojamą pagal programą „Europos horizontas“⁷⁶.

Remdamasi jau pasiekta pažanga, ES toliau remis kultūros sektorių žalinimo pastangas. Vienas iš pavyzdžių – planuojama nauja plataus užmojo **Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų**

⁷⁰ [Komisijos komunikatas dėl ES kovos su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis veiksmų plano, COM\(2022\) 800.](#)

⁷¹ [Reglamentas \(ES\) 2019/880.](#)

⁷² [Direktyva \(ES\) 2024/1640.](#)

⁷³ [Innovations for combatting trafficking in cultural goods](#), ES leidinių biuras.

⁷⁴ [Meno rinkos pogrupis \(E03650/2\)](#). Komisijos ekspertų grupių ir kitų panašių subjektų registras.

⁷⁵ [A common carbon emissions calculator for the European audiovisual sector: towards an environmentally conscious future.](#)

⁷⁶ [Projektas „GoGreen“.](#)

partnerystė atspariam kultūros paveldui, bendrai finansuojama pagal programą „Europos horizontas“ ir papildanti atitinkamus šiuo metu vykdomų mokslinių tyrimų ir inovacijų veiksmus. Taip bus investuojama į mokslinius tyrimus ir inovacijas, siekiant geriau išsaugoti Europos kultūros paveldą ir padėti užtikrinti poveikio klimatui neutralumą; tuo tikslu bus skatinama tradicinė ir novatoriška praktika, metodai ir medžiagos, nustatyti vykdant kultūros paveldo mokslinius tyrimus. Pasitelkdama atitinkamus koordinavimo mechanizmus ir pasinaudodama tarptautinių forumų tribūna, Komisija taip pat toliau propaguos visapusišką **kultūros ir kultūros paveldo integravimą į tarptautinę prisitaikymo prie klimato kaitos darbotvarkę**.

6. Tarptautinius kultūrinius ryšius ir partnerystę palaikanti ES

Taikos išsaugojimas, konfliktų prevencija ir tarptautinio saugumo stiprinimas yra Sąjungos *raison d'être* dalis ir vienas iš pagrindinių jos išorės veiksmų tikslų. Kultūra prisideda prie šių pastangų kaip taikos skatinimo priemonė, tvaraus vystymosi katalizatorius ir tiltas tarp žmonių.

Dabartinėje nestabilioje geopolitinėje aplinkoje dėl užsienio vykdomo manipuliavimo informacija ir kišimosi kultūra tampa vis svarbesne strategine įtakos sritimi. Pasauliniu mastu kai kurios šalys aktyviai naudoja kultūrą, siekdamos formuoti suvokimą bei tapatybę ir taip įteisinti savo politinius tikslus. Kad išsaugotų savo atsparumą ir reputaciją, ES turi pripažinti tokias aplinkybes ir į jas reaguoti: stiprinti vertybėmis grindžiamą požiūrį į savo tarptautinius kultūrinius santykius ir pasinaudoti turtinga savo kultūros įvairove kaip strateginiu turtu, kuris padeda stiprinti išorės veiksmus, skatina visuomenės atsparumą, stabilumą bei susitaikymą ir prisideda prie mūsų kolektyvinio saugumo.

ES valstybės narės, partneriai ir tarptautinės organizacijos vis labiau tikisi, kad ES veikla kultūros srityje pasaulinėje arenoje ir daugiašalėje aplinkoje bus nuoseklesnė ir platesnio užmojo. ES pridėtinė vertė yra tai, kad ji yra daugiau nei jos dalių visuma, kaip rodo ir jos dalyvavimas svarbiuose kultūros ir viešosios diplomatijos renginiuose šalyse partnerėse.

6.1. Strateginis kultūros integravimas į ES išorės veiksmus

Plėtodama Kultūros politikos kelrodžio išorės aspektą, ES gali apsaugoti ir skatinti kultūros įvairovę, stiprinti savo vaidmenį pasaulyje ir duoti apčiuopiamos naudos visuomenei visame pasaulyje. Tam reikia politinės valios, koordinuotų veiksmų ir bendro įsipareigojimo užtikrinti, kad kultūra taptų neatsiejama Europos bendradarbiavimo su pasauliu dalimi ir strateginiu ištekliumi. Šiuo atžvilgiu svarbus vaidmuo tenka ES delegacijoms.

Remiantis patirtimi, susijusia su dokumentų rinkiniu „Europos komandos iniciatyvos, kuriomis remiamas Ukrainos kultūros paveldas“ ir Europos komandos principo taikymu įgyvendinant iniciatyvą „Afrikos ir Europos muziejų partnerystės stiprinimas“, šie modeliai turėtų būti taikomi sistemingiau, be kita ko, regionuose, kuriuose kyla gaivalinės nelaimės, ginkluoti konfliktai ar kuriems būdingas ekonominis nestabilumas. Kultūrinių ryšių platformoje (KRP) nustatytas atnaujintas požiūris, kurio pagrindas – dalyvavimas, grindžiamas lygiavertišku dialogu, bendra kūryba ir tvaria partneryste. Projektas „Europos kultūros erdvės“ parodė, kad bendromis pastangomis vietos lygmeniu parengtos kultūrinės iniciatyvos gali padėti sustiprinti tarpusavio supratimą ir užtikrinti ilgalaikį poveikį. Siekdama palaikyti šias pastangas, Komisija **pradės naują KRP etapą visame pasaulyje**. Ji taip pat toliau glaudžiai **bendradarbiaus su ES nacionalinių kultūros institutų tinklu**, kad būtų plėtojami tarptautiniai kultūriniai ryšiai.

Siekdama užtikrinti, kad kultūros vertė būtų pripažinta pagrindiniu strateginiu ES išorės veiksmų ramsčiu, ES stiprins sistemingą ir strateginį kultūros integravimą į savo išorės politiką

ir programos, be kita ko, per strategiją „Global Gateway“. Atitinkamos priemonės, pavyzdžiui, KVTBP „Globali Europa“⁷⁷, turėtų būti nuosekliai pasitelkiamos.

Siekiant kuo didesnio poveikio, tarptautinių kultūrinių ryšių politika ir veiksmais turėtų būti stiprinamas ir skatinamas tarpsektorinis kultūros ir užsienio reikalų sektorių bendradarbiavimas vietos, regionų ir nacionaliniu lygmenimis, taip pat bendradarbiavimas su suinteresuotaisiais subjektais. Daugiapakopiu ir tarpsektoriniu bendradarbiavimu užtikrinama, kad kultūriniai veiksmai atspindėtų tiek politikos prioritetus, tiek vietos bendruomenių poreikius. Todėl Komisija ir vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja pasiūlys atnaujinti **ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategiją** (2016 m. bendras komunikatas⁷⁸).

6.2. Kultūrinio bendradarbiavimo plėtros bei integracijos procesuose ir santykiuose su kaimyninėmis šalimis ir regionais stiprinimas

Kultūrinis bendradarbiavimas labai padeda priartinti ES šalis kandidates ir potencialius kandidatus prie ES. Jų kultūros politikos suderinimas su ES standartais, profesinių mainų skatinimas ir kultūros įvairovės išsaugojimas bei indėlis į ją gali padėti stiprinti jų integracijos trajektorijas. Jau pasitvirtino, kad tokios ES programos kaip „Kūrybiška Europa“, „EU4Culture“⁷⁹, Pasirengimo narystei pagalbos priemonė (PNPP)⁸⁰ ir TAIEX⁸¹ padeda remti šalių kandidačių ir potencialių kandidatų kultūros sektorius ir skatinti didesnę bendrumo ir bendros europinės tapatybės jausmą. Įgyvendinant šias iniciatyvas kuriamos kokybiškos darbo vietos, skatinamas tvarus augimas ir gerinamas šalių partnerių ir valstybių narių tarpusavio supratimas. Tokia parama turėtų būti toliau teikiama siekiant pažangos plėtros procese. Be to, remiantis sėkmingomis iniciatyvomis, įskaitant jaunimo laboratorijas, plėtros regione bus aktyviai skatinamas jaunimo dalyvavimas.

Glaudžiai bendradarbiaudama su ES valstybėmis narėmis, Komisija toliau stiprins dialogą kultūros politikos klausimais su šalimis kandidatėmis, potencialiais kandidatais ir kaimyninėmis šalimis. Ji taip pat pradės naują **programos „EU4Culture“** etapą Rytų partnerystės regione. Be techninio bendradarbiavimo, kultūriniai mainai suteikia galimybių plėtoti dialogą bei mainus ir pagrindą įtaigiam naratyvui, kad narystė ES yra ne tik teisinis ir ekonominis procesas, bet ir bendras kultūros projektas. Be to, remiantis sėkmingomis iniciatyvomis, įskaitant jaunimo laboratorijas, plėtros regione bus aktyviai skatinamas jaunimo dalyvavimas.

Glaudesnis bendradarbiavimas kultūros srityje taip pat bus naudingas Sąjungos santykiams su kaimyninėmis ir kitomis šalimis. Pavyzdžiui, turtingas materialusis ir nematerialusis pietinių Viduržemio jūros regiono šalių paveldas suteikia tvirtą pagrindą būsimam bendradarbiavimui, kuris remtųsi kultūra, tvariu kultūriniu turizmu ir paveldu grindžiamu vystymusi. Naujasis Viduržemio jūros regiono paktas⁸² suteikia galimybių užtikrinti, kad kultūros paveldas ir kūrybinės industrijos taptų esminiu dialogo ir bendradarbiavimo bei koordinavimo iniciatyvų

⁷⁷ 2021 m. birželio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/947, kuriuo nustatoma Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė „Globali Europa“, iš dalies keičiamas ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 466/2014/ES ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1601 ir Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 480/2009. [Oficialusis leidinys L 209, 2021.](#)

⁷⁸ [Bendras komunikatas „ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategijos kūrimas“ \(JOIN/2016/029\).](#)

⁷⁹ [EU project page - EU NEIGHBOURS east.](#)

⁸⁰ Pagal [ES pasirengimo narystei pagalbos priemonę \(PNPP\)](#) finansuoti keli projektai (pavyzdžiui, Vakarų Balkanuose), kuriais siekiama gerinti kultūrinį bendradarbiavimą, kad būtų skatinamas susitaikymas bei geri kaimyniniai santykiai, ir remti ilgalaikį regioninį stabilumą bei tarpusavio supratimą.

⁸¹ [TAIEX, Europos Komisija.](#)

⁸² [Joint communication on the Pact for the Mediterranean - Middle East, North Africa and the Gulf.](#)

subjektu. Atsižvelgdama į šį paktą, Komisija pradės naują **Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių kultūros, sporto ir turizmo iniciatyvą**.

Be to, remdamasi programos „Kūrybiška Europa“ patirtimi, Komisija pasiūlė ir toliau trečiosioms šalims teikti galimybę dalyvauti programoje „AgoraEU“.

6.3. Daugiašališkumo stiprinimas pasitelkiant kultūrą

Daugiašališkumo skatinimas pasitelkiant kultūrą tebėra labai svarbus, kad ES galėtų stiprinti savo, kaip pasaulinio lygmens subjekto, vaidmenį, skatinti kultūrų dialogą ir kurti partnerystės iniciatyvas, kuriomis prisidedama prie taikos, tarpusavio pagarbos ir klestėjimo visame pasaulyje. Aktyviai dalyvaudama daugiašaliuose forumuose, pavyzdžiui, UNESCO (be kita ko, veikloje, susijusioje su konferencija MONDIACULT⁸³), G7 ir G20, Europos Sąjunga padeda formuoti tarptautinę kultūros politiką ir užtikrina įvairių sektorių politikos nuoseklumą. ES turėtų rodyti pavyzdį, kaip remiantis šiais įsipareigojimais imtis konkrečių veiksmų, ir, toliau skatindama faktais grindžiamus metodus, prisidėti prie kultūros vaidmens didinimo darnaus vystymosi darbotvarkėje po 2030 m.

7. Europos kultūra. Strateginės investicijos

Siekiant paremti Europos kultūros politikos kelrodžio viziją ir plataus užmojo politikos tikslus, reikia sistemingiau sutelkti esamas ir būsimas finansavimo priemones visais lygmenimis, kartu pasitelkiant privačias investicijas ir filantropiją.

7.1. Tęstinis specialus finansavimas

Nuolatinė ir speciali ES finansinė parama Europos kultūros ir kūrybos sektoriams ir industrijoms bus užtikrinta pagal programą „Kūrybiška Europa“ ir siūlomą 2028–2034 m. programą „AgoraEU“, pagal kurią, remiantis dabartinės programos „Kūrybiška Europa“ ir Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programos (CERV) sėkme, bus teikiama parama kultūrai, žiniasklaidai, vertybėms ir teisėms. Vadovaudamasi atitinkamu pasiūlymu, Komisija siekia remtis programos „Kūrybiška Europa“ įgyvendinimo patirtimi bei sėkme ir pasiūlė padvigubinti kultūrai skirtą biudžetą. Komisija ypatingą dėmesį skirs supaprastinimui, be kita ko, bus plačiau taikomos pakopinės dotacijos ir finansavimas, nesusijęs su išlaidomis ir vienkartinėmis išmokomis, nes tai turėtų padėti užtikrinti didesnę veiksmingumą, taip pat sieks, kad toks finansavimas būtų prieinamesnis.

7.2. Integravimas į visas ES finansines priemones

Dabartinis ES finansavimas kultūrai pagal įvairias programas labai svarbus skatinant švietimą, mokslinius tyrimus, inovacijas, skaitmeninimą, MVĮ dinamiškumą, aktyvų pilietiškumą ir kultūrinius veiksmus su ES nepriklausančiomis šalimis⁸⁴. **Finansavimo vadovas „CulturEU“** padėjo suinteresuotiesiems subjektams orientuotis ir suprasti, kaip taikomos įvairios ES finansavimo priemonės ir finansuojama kultūra⁸⁵. Komisija **jį atnaujins, kad jame būtų atsižvelgiama į kitame ES biudžete numatomas kultūros finansavimo galimybes**.

Komisija pasiūlė įgyvendinant kitą DFP remti kultūrą naudojant atitinkamas ES priemones, įskaitant Europos konkurencingumo fondą, programą „Europos horizontas“, nacionalinius ir regioninius partnerystės planus ir priemonę „Globali Europa“. Siekdama tai paremti, Komisija parengs **strateginių investicijų į kultūrą gaires**, suderintas su pagrindinėmis Kultūros politikos kelrodžio kryptimis.

⁸³ UNESCO pasaulinė konferencija kultūros politikos ir darnaus vystymosi klausimais.

⁸⁴ Pavyzdžiui, „Erasmus+“, „Europos horizontas“, „Skaitmeninė Europa“, „InvestEU“, CERV ir KVTBP.

⁸⁵ [CulturEU Funding Guide - Culture and Creativity](#).

7.3. Privataus finansavimo pritraukimas

Labai svarbu įvertinti novatoriškus kultūros ir kūrybos sektorių bei industrijų finansavimo mechanizmus, kad būtų užtikrintas ilgalaikis jų tvarumas. **Primygtinai raginama užtikrinti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą**, kad būtų plėtojami kultūros finansavimo šaltiniai, pavyzdžiui, dotacijas papildyti **rinkos priemonėmis, taikyti naujus finansavimo metodus (be kita ko, filantropijos ir viešojo bei privačiojo sektorių partnerystės)**, pritaikytus konkrečioms sektorių poreikiams.

Komisija kartu su Europos investicijų fondu (EIF) sukūrė novatoriškas finansines priemones kaip alternatyvą tradiciniam dotacijų finansavimui. Taip siekiama išnaudoti finansų rinkų galimybes, susijusias tiek su nuosavu kapitalu, tiek skolinimusi, kad tai būtų naudinga žiniasklaidai ir kitoms kultūros ir kūrybinėms industrijoms. Siekdama toliau didinti kultūros sektorių įvairovę bei konkurencingumą ir remdamasi gerais programos „InvestEU“ garantijų, kultūros ir kūrybos sektorių garantijų priemonės⁸⁶ ir investavimo į nuosavą kapitalą priemonės „MediaInvest“⁸⁷ rezultatais žiniasklaidos srityje, Komisija įvertins galimybę taikyti naujas **finansines priemones, skirtas privačiam kapitalui sutelkti ir investicijoms į kultūros ir kūrybos sektorius** (įskaitant startuolius ir įmones) **palengvinti**, kad būtų padidintas jų gebėjimas kurti ir diegti inovacijas.

8. Išvados ir tolesni veiksmai

Europos kultūros politikos kelrodyje nustatyti patobulinti plataus užmojo ES kultūros politikos metmenys. Imantis į ateitį orientuotų Kelrodžio veiksmų, taikomos trys jo įgyvendinimui skirtos visa apimančios politikos priemonės: periodinė ES kultūros būklės ataskaita, ES struktūrinis dialogas kultūros klausimais ir ES kultūros duomenų centras.

Siekiant sustiprinti šio Kultūros politikos kelrodžio strateginę kryptį, reikia tvirtesnio politinio įsipareigojimo ir investicijų į kultūrą. Atsižvelgiant į tai šiandien siūlomas bendros deklaracijos „Europa kultūrai, kultūra Europai“ projektas. Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą apsvaistyti projektą, kad būtų parengtas suderintas tekstas ir kartu pasirašyta deklaracija, taip išreiškiant bendrą valią.

Komisija taip pat bendradarbiaus su kitomis viešosiomis institucijomis, kultūros suinteresuotaisiais subjektais, pilietinės visuomenės atstovais, atitinkamomis organizacijomis ir visomis kitomis susijusiomis šalimis, kad būtų aktyviai įgyvendinami aukšti Europos kultūros politikos kelrodžio siekiai.

⁸⁶ [Kultūros ir kūrybos sektorių garantijų priemonė](#), iš pradžių iki 2020 m. finansuota pagal programą „Kūrybiška Europa“, o nuo 2021 m. – pagal programą „InvestEU“ ir įgyvendinta veiksmingai bendradarbiaujant Komisijai ir Europos investicijų fondui.

⁸⁷ [MediaInvest - Boosting investment in the European audiovisual sector | Shaping Europe's digital future](#).

1 PRIEDAS. EUROPOS KULTŪROS POLITIKOS KELRODŽIO PAVYZDINIAI VEIKSMAI

Toliau pateiktame sąrašė nurodyti veiksmai, kurių Komisija imsis siekdama įgyvendinti Europos kultūros politikos kelrodį.

Nr .	Veiksmas	Grafikas
VIZIJA „Europa kultūrai, kultūra Europai“		
1.	Pasiūlyti bendrą Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos deklaraciją „Europa kultūrai, kultūra Europai“.	2025 m. IV ketv.
2.	Pateikti ataskaitą apie ES kultūros būklę ir organizuoti ES struktūrinį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais.	2027 m. III ketv. (Kultūros būklės ataskaita) 2026 m. III ketv. (dialogas)
3.	Įsteigti Europos Komisijos valdomą ES kultūros duomenų centrą.	nuo 2027 m. III ketv.
1 pagrindinė kryptis. VERTYBĖS IR TEISĖS		
4.	Pasiūlyti naują Europos scenos menų apdovanojimą.	2027 m. II ketv.
5.	Pateikti ataskaitą apie tai, kaip valstybėms narėms padedama didinti asmenų su negalia dalyvavimą kultūriniame gyvenime ir paramą jiems šioje srityje.	2028 m. I ketv.
6.	Sukurti savanorišką nacionaliniu lygmeniu jaunimui išduodamų kultūros ir kultūros paveldo pasų abipusio pripažinimo sistemą, tarp jaunimo populiarinti „DiscoverEU“ kultūros maršrutus ir didinti kultūros pasiūlą besinaudojantiems esama ES jaunimo nuolaidų kortele (finansuojama pagal programą „Erasmus+“).	2027 m. IV ketv. (pasai) 2026 m. II ketv. („DiscoverEU“) 2026 m. II ketv. (Jaunimo kortelė)
2 pagrindinė kryptis. MENININKAI IR PAPRASTI PILIEČIAI		
7.	Konsultuojantis su socialiniais partneriais ir suinteresuotaisiais subjektais pasiūlyti ES menininkų chartiją.	2027 m. II ketv.
8.	Įsteigti Jaunimo kultūros ambasadorių tinklą, kuriame būtų aptariama kultūros politika.	Nuo 2026 m.
9.	Pristatyti ES kultūros, sveikatos ir gerovės gaires.	2028 m.
3 pagrindinė kryptis. KONKURENCINGUMAS, ATSPARUMAS, SANGLAUDA		
10.	Pateikti kultūros ir kūrybos sektoriams skirtą DI strategiją.	2027 m. I ketv.
11.	Plėtoti bendrą Europos kultūros paveldo duomenų erdvę, atsižvelgiant į būsimą 2025–2030 m. duomenų erdvės diegimo strategiją.	Nuo 2025 m. IV ketv.
12.	Stiprinti Europos paveldo ženklą ir Europos kultūros sostinių programą po 2033 m.	2026 m. II ketv.
13.	Priimti komunikatą ir pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos dėl naujojo europinio bauhauzo ateities, kuriais meno ir kultūros transformatyvioji galia būtų išnaudojama kūrybiškumui ir inovacijoms.	2025 m. IV ketv.
14.	Pradėti naują Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystę kultūros paveldo atsparumui didinti.	2026 m. II ketv.
4 pagrindinė kryptis. TARPTAUTINIS LYGMUO		

Nr	Veiksmas	Grafikas
15.	Kartu su vyriausioju įgaliotiniu ir pirmininko pavaduotoju atnaujinti ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategiją.	2027 m. IV ketv.
16.	Kartu su vyriausioju įgaliotiniu ir pirmininko pavaduotoju panaudoti Europos komandos principą kultūros srityje, kad būtų skatinama sutelkti ES ir valstybių narių išteklius kultūros ir kultūros paveldo srityse.	Vykdoma
17.	Pradėti naują programos „EU4Culture“ įgyvendinimo etapą rytinėse kaimyninėse šalyse.	2025 m. IV ketv.
18.	Pagal Viduržemio jūros paktą pradėti įgyvendinti Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių kultūros, sporto ir turizmo iniciatyvą.	2026 m. I ketv.

INVESTICIJOS

19.	Supaprastinti galimybes gauti ES finansavimą kultūrai ir atnaujinti finansavimo vadovą „CulturEU“.	Vykdoma („Kūrybiška Europa“) 2028 m. IV ketv.
20.	Bendradarbiaujant su atitinkamomis finansų įstaigomis parengti ES strateginių investicijų į kultūrą gaires ir išnagrinėti novatoriškas investavimo priemones privačiam kapitalui pritraukti, įskaitant filantropiją.	(„CultureEU“) 2028 m. IV ketv.